

NOVICE

kmetijskih, rokodelnih in narodskih reči.

Odgovorni vrednik *Dr. Janez Bleiweis.*

Tečaj IX.

V sreda 2. maliga travna (sredoživna) 1851.

List 14.

Kdo hodi no Dunaj trape lovit,
in zakaj se pusté naši kmetje sleparjem trapati?

Dopis iz Dunaja 27. sušca. N—l. — „Novice“ so že tiste kmete svarile, ki sami na Dunaj hodijo, ali pa druge v svojem imenu sém do svetlega cesarja pošiljajo, se zastran odveze zemljišnega podloštva, ktera nekterim ni po volji, pritoževati, in tako svoj kervavo zasluženi denar tratiti. Toda tiste dobroželjne besede „Novic“ se niso ali po vsem Slovenskem razglasile, ali pa niso hotli ljudje verjeti, da je bila in da je še taka, kot so „Novice“ pravile; zakaj še zmiraj prihajajo nekdanji podložniki in sicer posebno iz Krajskega*) na Dunaj z ravno tistimi nameni. — Da hodijo ti možje na Dunaj le trape lovit, se lahko vsak iz sledečih verstie prepriča.

Nekteri naših kmetov mislijo še zmiraj, čeravno je bilo v „Novicah“ in drugih slovenskih časopisih v tej reči več jasnih podukov brati, da se mora oprostenje zemljišč (gruntov) brez naj manjšega odškodovanja poprejšnjih graščin zgoditi. Tudi tistim poštenim, pravičnem možem, katerim so popred popolnoma verjeli, zdaj v tej zadevi ne verjamejo, če jim postavo po pravici razlagajo. Taki neverni Tomaži se dolgo ne pomišljujejo, in sklenejo cesarja samega zastran te reči prašati iti. Ker pa vsi vendar le ne morejo iti, odpravijo nekoliko izbranih mož na svoje stroške na Dunaj.

Ti možje pridejo sém, gredó tukaj najpred do svojih rojakov, jim povedó, kako in kaj, ter jih nazadnje za svét poprašajo. Kaj hočejo pošteni rojaki, katerim so postave dobro znane, storiti, kot jim postavo razjasniti in jim odsvetovati, cesarja brez koristi s takimi rečmi nadlegovati. — Naši poslanci zdaj sami dobro previdijo, da ne bi pri cesarju potem takemnič opravili, in jo potegnejo klaverni sopet nazaj.

Druzega niso opravili, kot da so denarje svojih volivcov po sreči za vožnjo po železni cesti in za drago hrano spečali.

Da bodete pa védli, kakošni da so vzroki, na ktere se opirajo, jih tudi imenujem: Eni pravijo, da v tistem patentu, to je, razglasu cesarja Ferdinanda I. (kterega so „Novice“ že v letu 1848 naznanile), ni besedice od odškodovanja. Eni pa pravijo, da, če je res, da se mora tista tretjina odškodnine plačati, je pa po gospodih zrajtana tretjina prevelika, to je, da so jim veliko odškodnine po krivici prirajali. Potem ko jih pošteni rojaki podučijo, kakor so „Novice“ svoje bravece že večkrat podučevale, verjamejo, da se motijo, čeravno teško.

Je pa tudi sleparjev, ki kmete nalašč šuntajo, kogar koli med seboj izbrati in ga v imenovani zadevi do cesarja odoraviti. Slepar pa že vé, zakaj tako kvasi; on skerbí za svojo mavho, in kmete le trapá. Ljudje namreč naj raji tistega pošljejo, ki se naj bolj usti,

ker menijo, ta zna dobro govoriti. Tako doseže samogoltni slepar svoj malopridni namen. Njemu ni tedaj mar, na Dunaju kaj v korist kmetov opraviti, ki so ga izbrali, in mu denarjev za potroške zložili. — Ko se prav možko na Dunaj priderdrá, ne skerbí za drugo reč, kot da bi mu kateri bolj znanih rojakov pismeno poterdil, da je bil res na Dunaju.

Tak tiček je bil te dni že drugič tukaj. Ali tukajšnji Slovenci so ga drugič popolnoma spoznali, in nobeden se ni hotel z njim pečati. Ne mara, da je kterege dobil, ki mu je, njegoviga namena prav ne poznavši, poterdil, da je bil ta poslanec res na Dunaju; ali čemu je ta spričba kmetam? ali jim je z njo kaj pomagano? Ali jih ni zviti slepar le trapál in za denar opeharil. Da tak samogoltnik toliko plačila tirja, da je na dobičku, mi ni treba praviti.*)

Zakaj se pa pusté naši kmetje takim požeruham trapati? Po moji misli posebno zato, ker ne znajo rezevi brati, da bi postave sami prebirali in se prepričevali, kako in kaj. Ravno zavoljo tega pa poprosim vse spoštovane bravece tega mojega dobroželjnega dopisa, da bi ga hotli posebno tistim rojakom prebirati, ali jim od njega praviti, kateri ne znajo sami brati, in ki so morebiti ravno zató v popisanih zadevah neverni Tomaži. Ob enem pa jim, lepo Vas prosim, živo priporočite, svoje otroke v šolo pošiljati, da se jim ne bo taka godila, kot njim.

Glas iz Krasa

za obdelanje Krasa.

Mnogo zares dobrih svetov za Kras so nam že Novice prinesle; hvala jim zato! Naj pripusté, de se še en glas iz Krasa za pogojsdenje Krasa zasliši.

Vsaka soseska na Krasu, kakor tudi vsak sosesčan bi si mogel svoje drevne semeniša napraviti, v katerih se bo potrebno sadno in drugo drevje priredilo; ker brez drevnih semeniš se pogojsdenja Krasa dose-glo ne bo.

Nektere soseske na Krasu v bivšim Rihemberškem okrogu pod za drevorejo močno vnetim komisarjem gosp. Antonam Ahčinam so si bile drevne semeniša naredile. V eni tajistih, ko so na spomlad drevesca lepo rasti začele, so zavolj pomanjkanja ograje ovce vse pokončale; izgovor je bil, de so jih zajci pokončali; potem so semeniše zapustili. V drugi pa, kjer je dosti tavžent lepih drevesc zrastle, so nektre na občinski pašnik slabo presadili, nektre med srenjčane razdelili in veliko število drugih pokončali, drevno semeniše prekopal in so ga za vselej zapustili. Po takim ravnanju ni veliko pričakovati!

Na Krasu bi se imele, kjer občinske gmajne nerazdeljene imajo in jih razdeliti ne mislijo, to v 10 ali več delov razdeliti, o začetku nar bolj pripravniši del

*) Poslednji so bili od Rake na Dolenskim.

Pis.

*) Ta ptiček je bil iz Bučke Studenske fare.

Pis.

za drevorejo izvoliti, v njega nar bolj pripravniši drevesca iz drevniga semeniša v dobro skopane jame vsaditi, in vsako léto naprej tako ravnati, dokler celi prvi del obsajen ne bo; potem se družiga lotiti i. t. d. Semena po Krasu na svoje pravo mesto (zunej semeniša) sejati, zunej orehov in želoda ne svetujem.

Ker za pogoizdenje Krasa bo vsako léto veliko število drevesc potreba, in same soseske v stanu niso, toliko dreves v omenjenih semeniših izrediti, bi bilo prav, de bi vsak sosesčan dolžan bil, po svojim premoženju svoji srenji 10 do 20 drevesc vsako léto odrajtati in vsaditi. Vsak ženin bi jih mogel tudi toliko odrajtati, in kazni po soseskah na Krasu bi mogle le (se vé, kjer je mogoče) v odrajtovanju drevesc ali v obdelovanju tajistih obstati.

Vsaka soseska bi imela eniga v drevoreji izučniga moža si izvoliti, (se vé de, kjer župan k temu volje in vednosti nima) ki naj bi vse dela v drevoreji vodil, in kterimu bil mogel vsak pokoren biti.

Dolžnosti tega bi bile:

Skerbeti, de se v soseski pripravna soseska drevno semeniše napravi, in de si vsi sosesčani svoje semeniša lepo oskerbujejo; ako bi eden ali drugi sosesčan pripravniga prostora za-nj ne imel, bi mu ga mogla soseska na občinski gmajni izročiti; — de se domače drevno séme o pravim času nabera, — de se tajisto o pravim času v semeniša vseje, plevéla očišuje, lepo redí, in v odločeni kraj presaja.

(Konec sledí.)

Premišljevanje o porotnih sodbah.

(Dalje.)

Da se imenitni namen očitnih in ustnih porotnih sodb z oziram na zatoženca, porotnike in ljudstvo spolne, je tedaj živa potreba, da se spojemanje (reasumiranje) g. deržavniga pravdnika in g. zagovornika v vsim razumljivim jeziku govori. Nadjamo se, da vsi ti gospodje to potrebo ravno tako dobro spoznajo, kot mi, ki smo stali med ljudstvom in ga večkrat tožiti slišali, da nič ne razume, kar se gori godí, — in da se ne bojo prihodnjič tistiga majhniga truda bali, v domači besedi povedati, zakaj da zatoženca kriviga sodijo, in kaj da za njega zljajšiviga povedati imajo.

Dalje pa mora tudi porote predsednik o slovenskih obravnavah slovenski jezik popolnoma razumeti in ga gladko govoriti. To terja pravda sama po sebi, in pa očitnost. V gotov dokaz te potrebe na obé ti strani povemo iz naših poslednjih porotnih sodb dva izgleda. Gosp. predsednik je rekel zatoženi: „Pri sodni v Krajnju si pa rekla, da si mislila otroka umoriti.“ Tako je on namreč besede nemškega zapisnika prestavil, ki so se takole glasile: „Ich wollte das Kind bei Seite schaffen.“ To se pravi po naše: sim mislila otroka vkraj (vstran) spraviti — pa ne še umoriti. Kakošna velika zmota in krivica bi se znala iz taciga primeriti! To očitno kaže, da, kakor je pravično, je tudi nar bolj varno, vse v tistim jeziku govoriti, kakoršniga zatoženc govori.

Pa tudi v oziru pričujočiga ljudstva, in da se sodbam dostojno spoštovanje zavolj jezika ne krati, je treba popolnoma znanje domačiga jezika. Ljudstvu se mora smešno zdéti, ako sliši, da gospodje razločka med mèrvo, deteljo in otavo ne véjo!

Ni ravno treba učeniga jezika, ker taciga bi tudi vsi pričujoči ne razumeli, ampak gladko po domače naj se govori. Se vé da clo brez tehniških izrazov (besed) se pri tacih obravnavah izhajati ne zamore. Če tacih vse prosto slovensko ljudstvo ne razume, se mu godí le kakor nemškemu, laškemu

i. t. d. ki tudi v svojim jeziku vsih vradnih besed ne razume.

(Konec sledí.)

Národske starice.

Deveti list.

Ljubi moj Jože!

Danes Ti od nekdanjih Venetov ali Vendov dalje pišem. Oni so bili silno mogočni. Če se gré od Oteče (Etsch) proti Terstu, so imeli tod 50 mest. Appian v svojim „Mithridatu“ pripoveduje, da se je Sula z Veneti ali Venečani zato vojskoval, ker so pogosto Macedonijo napadali. Oni so bili torej Macedonski mejači. Veneti ali Vendi so bili vsi ljudstva izhodnje strani Jadranskiga morja, ali z družimi besedami reči, vsa Ilirija z mogočnimi ljudstvi. Po Herodotovi „Terpsichori“ so bili mejači s Sigynii, tode ti Sigynii niso bili Azijatski, od kterih Strabon govori. Sigynii Veneški mejači so stanovali v Evropi unkraj, to je, na levim kraji Donave, in od njih tudi Herodot to pripoveduje, kar Strabon od Azijatskih. Veneti so imeli vse dežele od Jadranskiga morja do Donave. In ravno to so tudi meje, ktere Strabon Ilirii daje; namreč od Pada do Ambračkiga nedra, ali po današnje reči, do Greškiga, in proti severji do Donave. Appian pravi, da so bili Panoni, kteri so na današnjim Ogerskim stanovali, k Ilirii šteti. Ilirci so bili po Macedonii med Greki in Macedonci, v Epiru, kjer so domači med sabo ilirsko govorili, in kjer je bilo greško dvorni jezik, kteriga so bili Aeakidae ali Jacíci vpeljali. Še celo v Tesalii so bili Veneti ali Ilirci. Da od družih nič ne rečem, li opomnim, da Appiam Perhaebe naravnost Ilirce imenuje. Skylax dela Ilirce in Veneke mejače Keltov, in tudi reko Erydan v njih dežele stavi. Reka Erydan je bila z jantaram (Bernstein) bogata. Ptolemej pa pravi, da Venedski zaliv tú leží, kjer Rhudon, to je, Erydan teče. Iz tega se kaže, da so bili Venedi per Blatiku, od koder se je jantar po Evropi zanesel, s temi Venedi, ki so ob Jadranskim morji stanovali, en narod. Erydan ali Rhudon je bila mende Rodavna, potok, ki se per Gdanskim v Vislo steka. Ob Visli in Rodavni se je jantar najdoval. Reko Pad so zato, ko je bila blizo Venetov, tudi Erydan imenovali. Rodana (Rhone na Francoskim) je bila tudi per Vindh ali Venetih, in nje imé ravno tako na imeni Rodavna in Erydan cika; naj bo že imé Erydan od „ruda“ ali „rod“ vzeto, ali si pa v rodi z imenama Radovna in Radomlja, kakor dva krajnska potoka (od „rad“) imenujemo.

Dalje za „Slovensko Bčelo“ rečem, da so bili Anti Veneti, kteri so se bili od Jadranskiga morja dalje čez Donavo po Kimerskim polotoku, na severnim obalu Černiga morja do Tatranskih gor in do Blatika po severnej Evropi razkropili, kakor Prokop spomni rekoč: „Kar je dalje proti severji, imajo ljudstva Antov, kterih ni konca ne kraja.“ Imé Anti družiga kot nekoliko spremenjeno imé Enet, kakor še vedno nekteri Nemci Anten namest Ente „raco“ imenujejo. Anti so se ponemčili; Slovenci, kterim Nemci pravijo „Vendi“ ali „Windische“ smo še slovenski. Dosti izmed nas se jih je ponemčilo, nekteri so se pa potalijančili. Nemci nas po pravici od nekđaj Vinde ali Windische imenujejo. Škoda bi bilo za to imé, ko bi se zgubilo. Za danes naj bo dosti od „staric“, moram pogledati kaj kej „Novice“ pravijo. Z Bogam!

Tvoj stari prijatelj
Benkov Tone.

NOVICE

kmetijskih, rokodelnih in narodskih reči.

Odgovorni vrednik *Dr. Janez Bleincis.*

Tečaj IX.

V sredo 9. maliga travna (sredozivna) 1851.

List 15.

Vodnik pri živinoreji našim gospodarjem in gospodinjem.

(Dalje.)

Kar klajo ali kèrmo goved vtiče, skušnje umnih živinorejcov učé, da goveja živina za vsaki cent svoje teže 3 funte in pol sená vsaki dan potrebuje; ako se ji pa druga kerma poklada, mora njena tečnost toliko izdati, kolikor izdá gori imenovani polčerterti funt sená. Senó velja sploh za mero tečnosti druge piče.

Ako tedaj, postavimo, da govedo 3 cente vaga, potrebuje na dan 10 funtov in pol sená; če je 5 centov teško, ga potrebuje 17 funtov in pol; ako je 7 centov teško, 23 in pol. Samo po sebi se razume, da tolikošne piče goveja živina na dan potrebuje, da se pri dobri moči ohrani in mléka dajé. Pitavna živina mora pa več piče dobivati. — 1 cent sená ali druge piče, ki za 1 cent sená zaleže, da 16 bokalov mléka.

Ako se pa živini sirova (frišna) klaja, to je, trava ali detelja poklada, je mora 3 krat več, kot suhe, dobivati, zato ker 100 funtov sirove (frišne) trave zaleže le za 25 funtov sená. Po tem se lahko prerajta, koliko živina po svoji mnogoverstni teži na dan sirove klaje potrebuje namesto suhe.

Kadar se goveji živini pozimi repa, pesa ali scer korenike pokladajo, je treba, da živina vsaki dan zraven imenovane mehke piče tudi polovico suhe klaje dobiva, da se ji dostojno vamp napolne in se živina dobro počuti.

Se poklada živini pozimi senó in slama, naj se ji daja polovica vsaciga; to ni predobra, pa tudi ne preslaba piča.

Se redí živina v olarijah, žganjarijah, sladkornih fabrikah, naj se ji zraven mehke piče poklada vsaki dan po velikosti živine 5 do 10 funtov sená ali slame.

Stelje potrebuje goveja živina, če se stanovitno v hlevu redí, vsaki dan 8—12 funtov, — ako na pašo hodi, 5 funtov. Za eno govedo se rajta na leto 30 centov stelje.

V hlevu potrebuje živina na široko 4—5 čevljev prostora, podolgama pa 10—12 čevljev. Visok naj bo hlev 10—12 čevljev.

Gorkota v hlevu pozimi naj znese po Romirjevim gorkomeru 15 stopinj, — za molzne krave in mlado živino pa 2 stopnji več, tedaj 17 stopinj. Merzel hlev jemlje kravi mléko. S samo pičo še ni vse opravljeno, da bi krava veliko mléka dajala.

So krave, kakor smo že rekli, ki so po svojim rodu (sorti) za molžo posebno dobre; — po tem je potreba še obilne tečne klaje, potem dostojne gorkote hleva, potem snažnosti suhiga hleva in snažnosti živine po koži in na vimenu, — in čiste izmolže do zadnje kaplice vsaki dan dvakrat ali trikrat. Veliko kmetovavcov je, ki tega ne véjo, da je nemarna

dekla dostikrat tega kriva, da krava manj mléka dajé, za to ker vimena (posode) čisto ne sprázne. Poslednje mléko je nar boljši in nar bolj mastno; ako to zaostane, zabaše mlečne cedila v vimenu, pomanjša molžo in napravi bolezní v vimenu.

(Dalje sledi.)

Gospodarske skušnje

(Zoper dolgočasno drisko pri živini brez trebušnih bolečin.) Naberí si lepih želodovih kapič, jih v peči ali na temenu dobro posuší, da se dajo lahko v moko stléci. Spravi ta prah na suhim kraju, da ga boš v potrebi pri rokah imel. Veliko zdravilne moči ima v sebi za drisko, toda le za tako, ki (brez vnetja čev) že dalje časa terpi in živinčeta po čevah ne grize. Pri prisadni driski bi bila ta želodova moka škodljiva, zato kér iz grenkiga „zagoltnica“ obstoji. Če pa tvojo živino dolgočasna driska tare, daj to zdravilo hiravnemu živinčetu med zobanjem in zabojo (otrobi) ali pa med vodó večkrat povžiti. Ne boš se kesal maliga truda; zdravje [bolnika ti bo pernésel. Veliko lepih junčkov mi je kapica ohranila, ki bi bili scer poginiti mogli. —a—

Glas iz Krasa

za obdelanje Krasa.

(Konec.)

Celi Kras bi mogel več borštinarjev imeti, katerih dolžnost bi bila: v soseskah se prepričati, ali se v drevjoreji pri soseskah, kakor tudi pri posamesnih seljanih dolžnost na tanjko spolnuje, in nevedne podučiti. Leté bi imela vlada plačati.

Kantonski za drevjorejo vneti poglavar, ki bi imel bolj na sredi Krasa, kakor do zdej, stanovati, bi se mogel prepričati, ako soseske in njeni predpostavljeni možje, kakor tudi borštinarji na tanjko svoje dolžnosti spolnujejo, in bi mogel tudi pravico imeti, zanikerne možé odstaviti, in druge na njih mesto izvoliti.

Modra vlada bi imela skerbeti, de se pridnim drevjorednikom očitno pohvala, darila, i. t. d. delijo, zanikernim pa odločene kazni naložijo.

De se po Krasu v drevjoreji učeni in pridni učitelji postavijo, kateri naj bi šolsko mladost v potrebni drevjoreji in cepljenju dreves podučevali, zakaj ako hočemo kaj sadobiti, moramo pri mladosti začeti.

De se na vladne stroške semena vunanjih za dobro spoznanih dreves preskerbijo in poskusijo.

Ker se na Krasu veliko pomanjkanje gnoja znajde, bi bila potreba, de bi vlada na kakošno vižo za dopeljevanje gnoja po prihodnji železnici skerbel.

Med domačimi drevesi, ki na Krasu rade rastejo, in katerih semena si kmetovavci brez stroškov lahko o pravim času omislijo, imenujem tele: akacijo, od ktere

koristi so nekteri Kraški kmetovavci dovolj prepričani, hrast, več plemen, berst, ki skorej po celim Krasu rad raste, kteriga seme si kmetovavec v podobi cvetja mesca velikiga travna brez stroškov nabere, in ravno o tistem času na dobro skopano zemljo vseje, zavoljo suhobe s slamo ali kakšnimi drevnimi vejami pokrije, dokler se drevesca nekoliko prikažejo; — topola, na Krasu dobro znano drevó, ktero je zavoljo svoje hitre rase priporočila vredno; oreh, ki po pustih Kraških gmajnah, posebno pa blizo hiš rad raste, in kateri kmetam velik dobiček obeta; klen ne zraste scer na Krasu velik, pa vender bi se ga imeli bolj, kakor dosihmal, poprijeti, ker je dobra podpora tertam, posebno o sedanjih veliki potrebi derv in kolov; jesenika, ktera na Krasu raste, je velika pomoč vinorednikom; kostanj, eno scer nar boljših dreves, se zna le na nekterih krajih Krasa s pridam sejati; ako mu zemlja ne služi, bo slabo rastel in malo dobička donesel; hruške in jabolane bi imeli Krasa prebivavci saj zavoljo bližnjiga Tersta bolj kakor do zdaj saditi; češnjaja, na nekaterih krajih Krasa dobro znano drevó, rada raste in dobiček obeta; murva, raste na Krasu rada in svilorednikom velik dobiček obeta; češplje, o poprejšnjih časih na Krasu močno obrajtano drevó, je dan današnji skorej opušeno.

Poskusite dragi domorodci Krasa, leté in druge vam v Novicah nasvetovane drevesa; in kar bo nar boljšiga, obderžite.

Ker se na Krasu veliko protivnikov drevjoreje najde, kateri na kupe izgovorov najdejo, in kateri se ne eniga drevesa vsaditi ne postopijo z izgovoram, de na Krasu ni svet za drevjorejo, tiste opomnimo, naj v stare čase in okoli sebe pogledajo; bodo vidili de o kratkim času na straneh cest in drugod veliko vsajenih drevés lepo in čversto raste.

Drevjoredniki na Krasu pa morajo o začetku, dokler drevesa koreninic ne razširijo, enmalo poterpeti, in ne berž obupati, ako jim po suši kakšno drevó pod zlo gré. Več ko bo na Krasu dreves stalo, bolj bo suše moč jenjévala, zemlja bo dalje časa vlažnost ohranila in kmalo se ne bo toliko dreves posušilo!

Komen na Krasu 4. Sušca 1851.

A. B.

Premišljevanje o porotnih sodbah.

(Konec.)

Poslednjič se more terjati, da vsi g. sodniki o sodbah jezik zatoženca umejo — in zares ne moremo začudenja zatreti, kako se je pri naših Ljubljanskih porotah móglo zgoditi, da je en gospod, ki slovenskiga jezika ne umé, bodi si za dopolnivniga ali zaresniga sodnika, pri zeleni mizi sedel, ko so zatoženci pred sodbo stali, ki so le slovensko govorili in tudi vse priče le v slovenskim jeziku spričevale! Ali bi ne bilo mogoče, da bi bila sodba, sklenjena po sodnikih, če med njimi le eden zatoženca in prič ne ume, po postavi neveljavna? Ali je prav, zatožencu po takim ravnanju priložnost dati, se zavolj neveljavnosti rabsodbe pritožiti, in tako deržavi nepotrebnih stroškov prizadjeti? Kaj bi rékli Nemci, kaj Lahi, ko bi se o njih sodbah kaj taciga zgodilo? Tudi mi, ki imamo zdaj z drugimi narodi našiga cesarstva enake pravice, imamo pravico to terjati in se pritožiti, ako se to ne zgodi.

Slavna gospoda Ulepič in Buffa, ki sta spoznala, da z nemškimi zapisniki ne gré pri slovenskih zatožencih, in da je o tacih zadevah pravica v nevarnosti, ako se ne pišejo lastne besede zaslišanih v zapisnik, bota na ti podlagi gotovo tudi spoznala živo potrebo, da vsak sodniški vradnik, ki ima s slovenskim ljudstvom opraviti, slovenski jezik govoriti in pi-

sati zna, da tedaj to terjanje, ni prazna domišljíva prenapetih jezikarjev, ampak neločljíva pogoda vstavniga vradniga opravilstva.

Nevarno je tudi o tako važnih zadevah, o kterih človeku, kakor pravijo, za glavo gré, se tolmačev posluževati. Kako lahko se tukaj — brez misli in volje tolmače — kakošna važna beseda krivo razloží! Enimu človeku vse to v roke dati, je nevarno. In čemu? zato — ker nekteri vradniki jezika ne razumejo, kteriga bi po postavi vunder razumeti mógli! Tri leta že čakamo, da se bojo g. uradiki na Slovenskim slovenskiga jezika popolnoma naučili — zdaj bi to že vunder prav lahko mogoče bilo; kar se tudi iz tega očitno kaže, da je med njimi dosti tacih hvalevrednih mož, ki slovensko gladko govoré in ročno pišejo, in ki bi se ga radi v vsim poprijeli, ako bi se jim le naukaz dal, in bi se ne smeli bati, zavolj tega panslavisti grajani biti. Naj bi slav. ministerstvo pravice, ki tudi naše „Novice“ prejema, iz vsiga tega odkritoserčniga „premišljevanja“ potrebo slovenskiga jezika o imenovanih zadevah spoznati in pravične vošila vslišati blagovolilo, ki se posebno v treh rečéh stikajo: 1) da naj bi se gotova dôba odločila, do ktere naj se imajo g. sodniški vradniki, ki imajo s slovenskim ljudstvom opraviti, popolnoma znanost slov. jezika (govorjenja in pisanja) prilastiti, 2) da naj bojo porotne obravnave s zatoženci, ki edini slovenski jezik razumejo, v vsim slovenske, 3) da naj se ne pripusté tolmači. Vzroke, ki podpirajo te pravične terjatve, smo, kakor mislimo, do maliga razložili.

Poslednič moramo, kar smo bili od več strani razodeti naprošeni, še eno vošilo porotnikov odkriti, ki iz daljnih krajev v mestu v porote pridejo in so dostikrat nepremožni — namreč, da bi se jim prihodnjič primerna dnína odločila dokler so v svojim opravilstvu.

Poklic porotnika je scer imeniten in častitljiv, in gotovo se bo vsak premožen mož temu častnimu poklicu brez vsiga povračila podvergel. Tudi sedaj postava nobene dníne ne odloči, in, kar postava zapové, se mora spoštovati in po nji ravnati, dokler nova postava ne pride, — ali v prihodnje bi bilo za stran manj premožnih porotnikov želeti, da bi nova postava primerno dníno odločila, ktera, ker deželno zadevo dotika, bi se iz deželnega denarja določiti dala. V porotnikih je občinstvo dežele nadomestovano, ne pa posamesne osebe, toraj se je nadjati, da bo deželni zbor določitev primerne dníne poterdil.

Kako bi se mi Slovenci v književnim jeziku zjedini?

(Dalje.)

3. Nekaj posebniga v slovenskim jeziku je, da rečni spól u višebroju brez uzroka postane ženski, in ženske priloge dobiva. V neki častiti knjigi smo clo brali: „dragi deca“ rečni spol z moškem prilogom! Pri družih Slavjanih je to vse drugači; rečni spól, kar se že samo po sebi razume, povsod rečne priloge dobiva, pri Slovencih pa se je to zgubilo. Pa — ni réš — ni se zgubilo; še je pri Kupi sploh v navadi, in nobeno dete ne bo zoper to grešilo. Mi smo večkrat nalaš take oblike v molitnih knjigah poiskali, in brati ukazali. Tako, postavim, „hudobnim bodo zaperte vrata nebeške“ so nam naši beli Krajnci, ki so vender še Slovenci, tako brali: „bodo zaperte vrata nebeške;“ mahom pa vsak še enkrat besede ponoví tako: „bodo zaperta vrata nebeške.“ Na prašanje, zakaj tako? smo vselej dobili odgovor, da mora to tiskarna zmota biti. Ko smo pa zaterdili, da v resnici na Krajnskem tako govoré, nam je bilo odgovorjeno, da je to grozno ger-